

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

فرهنگ شهروندی

مهدی فتاحی

سرشناسه: فتحی، مهدی، ۱۳۵۲
 عنوان و نام پدیدآور: فرهنگ شهروندی / مهدی فتحی.
 مشخصات نشر: تهران: پیام بهاران، ۱۳۹۷.
 مشخصات ظاهری: ۲۲۴ ص.؛ جدول، نمودار.
 شابک: ۰-۳۹-۸۳۴۱-۶۰۰-۹۷۸
 وضعیت فهرست نویسی: فیا
 موضوع: شهرنشینی
 موضوع: شهروندان
 موضوع: حقوق مدنی
 موضوع: Urbanization
 موضوع: Civics
 موضوع: Civil rights
 رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ف۴۲/ف۳۶۱ HT
 رده بندی دیویی: ۳۰۷/۷۶
 شماره کتابشناسی ملی: ۵۲۲۶۴۱۶

فرهنگ شهروندی

مؤلف مهدی فتحی
 چاپ اول ۱۳۹۷
 ویراستاری و صفحه آرایی س. س. (مدیرگروه برترین های فکرنو)
 تیراژ ۵۰۰ نسخه
 چاپخانه تهران زیراکس

انتشارات
زیارت

پیام
بهاران

بایمکاری

تلفن: ۳۳۹۰۴۹۹۵ - ۳۳۹۹۸۷۵۲ - ۳۳۹۳۵۷۰۳

موبایل: ۰۹۱۰۴۴۴۶۰۱۰ - ۰۹۱۲۱۲۲۴۸۱۰

نمابر: ۳۳۹۵۷۴۶۹

TAKETAB.IR

فهرست مطالب

مقدمه: ۷

فصل اول: معرفی واژگان

- ۱-۱-۱ شهر ۱۰
- ۱-۱-۲ شهر رانی ۱۴
- ۱-۱-۳ شهر ساسانی ۱۵
- ۱-۱-۴ شهر اسلامی ۱۷
- ۱-۱-۴۰ شهرنشینی جدید در ایران ۱۹
- ۱-۱-۴۰ تاریخ نگاری شهری ۲۲
- ۱-۱-۵۰ کلانشهرها ۲۳
- ۱-۱-۶۰ آرمانشهر ۲۴
- ۱-۲ شهرنشینی ۲۶
- ۱-۳ آداب شهرنشینی ۲۷
- ۱-۴ فقر شهری ۲۷
- ۱-۲-۳-۹-۴ شهرنشینی در ادبیات فارسی ۲۹
- ۱-۵ شهروند ۳۰
- ۱-۵-۱۰ شهروند از نگاه ارسطو ۳۲
- ۱-۵-۲۰ شهروند در ادبیات فارسی ۳۲
- ۱-۶ شخصیت شهری ۳۵
- ۱-۷ فرهنگ شهروندی ۳۶
- ۱-۷-۱۰ شهر فرهنگ ۳۷

- ۳۸..... ۲۰-۷-۱ فرهنگ و شهروندی
- ۴۱..... ۱-۸ فرهنگ شهروندی و شهروند فرهنگی و نقش ادبیات در این زمینه
- ۴۴..... ۱-۹ ادبیات تعلیمی

فصل دوم: وظایف شهروندی

- ۴۸..... ۱-۲ شهروندی یا شهرنشینی
- ۴۸..... ۱-۱-۲ روند تبدیل شهروند
- ۴۹..... ۲-۱-۲۰ آگاس، بازارها و نگرشها
- ۴۹..... ۲-۱-۳۰ آموزش برای افزایش تعلق
- ۵۰..... ۲-۲ نقش مدیریت شهری در «شهروندی»
- ۵۲..... ۲-۳ شهر در ادبیات فارسی
- ۵۹..... ۲-۴ نقش محله در مدیریت شهر
- ۶۴..... ۲-۵ تعامل و همسایه داری
- ۶۷..... ۲-۵-۱۰ آداب همسایه داری
- ۷۶..... ۲-۶ مشارکت شهروندی
- ۷۷..... ۲-۶-۱۰ مشارکت شهروندی در آبادانی شهر
- ۷۹..... ۲-۶-۲۰ مشارکت شهروندی در ادبیات فارسی

فصل سوم: حقوق شهروندی

- ۸۴..... ۳-۱ تعریف حقوق شهروندی
- ۸۸..... ۳-۲ حقوق شهروندی از نگاه اسلام
- ۸۹..... ۳-۴ حقوق شهروندی در ادبیات فارسی
- ۹۳..... ۳-۵ حقوق شهری

فصل چهارم: حقوق متقابل حکومت و شهروند

- ۹۸..... ۱-۴-۱ حکومت یا دولت؟
- ۹۹..... ۶۰-۱-۲ ضرورت حکومت
- ۱۰۱..... ۲-۴-۱ حقوق یا تکلیف؟
- ۱۰۲..... ۳-۴-۱ حقوق متقابل یا یک طرفه؟
- ۱۰۴..... ۴-۴-۱ مسئولیت های حکومت در برابر شهروند
- ۱۰۵..... ۱۰-۴-۱ تأمین آزادی
- ۱۰۸..... ۱-۱-۴-۱ تأمین آزادی در ادبیات فارسی
- ۱۱۲..... ۲۰-۴-۴ برقراری عدالت - حکومت عادلانه
- ۱۲۱..... ۳۰-۴-۴ تأمین امنیت
- ۱۲۳..... ۱-۳-۴-۴ تأمین امنیت در قانون اساسی
- ۱۲۴..... ۲-۳-۴-۴ امنیت در مدیریت شهری
- ۱۲۵..... ۳-۳-۴-۴ تأمین امنیت شهر در ادبیات فارسی
- ۱۲۹..... ۴۰-۴-۴ آموزش
- ۱۳۳..... ۶-۲-۴-۲ آموزش در ادبیات فارسی
- ۱۳۸..... ۵۰-۴-۴ تأمین بهداشت عمومی
- ۱۳۹..... ۱-۵-۴-۴-۵ بهداشت در ادبیات فارسی
- ۱۴۶..... ۶۰-۴-۴ عمران و آبادانی شهر
- ۱۵۲..... ۱-۶-۴-۴ «حسب» یا «مدیریت شهری» در ادبیات فارسی
- ۱۵۶..... ۷۰-۴-۴ اجرای قوانین و مقررات
- ۱۵۸..... ۸۰-۴-۴ اصلاح و هدایت اجتماعی
- ۱۵۸..... ۱-۸-۴-۴ بقا و حفظ دین در سایه حکومت
- ۱۵۹..... ۲-۸-۴-۴ اصلاح مردم و توجه به طبقات مختلف جامعه
- ۱۵۹..... ۳-۸-۴-۴ حکومت؛ مجری عدالت اجتماعی

- ۴-۸-۴-۴ حکومت؛ عامل اصلاح روابط اقتصادی ۱۶۱
- ۴-۸-۶-۶ شایسته سالاری در گزینش کارگزاران ۱۶۵
- ۴-۴-۹۰ اصلاح اجتماعی در ادبیات فارسی ۱۶۷
- ۴-۵-۵ مسئولیت شهروند در برابر حکومت ۱۷۱
- ۴-۵-۱۰ مشارکت در اداره جامعه ۱۷۱
- ۴-۵-۱۰ مالیات ۱۷۶
- ۴-۵-۲ حفظ اموال عمومی ۱۸۳
- ۴-۵-۳۰ حفظ محیط زیست و میراث فرهنگی ۱۸۶
- ۴-۵-۳-۱ محیط زیست در ادبیات فارسی ۱۸۸
- ۴-۵-۴۰ اظهار نظر (اعلا، رای، مشارکت سیاسی، ارشاد حکومت) ۲۰۰
- ۴-۶-۶ الگوهای مشارکت شهروندی ۲۰۸
- ۴-۶-۱۰ وقف ۲۰۸
- ۴-۶-۱-۱ نقش وقف در توسعه فرهنگ شهروندی ۲۱۱
- ۴-۶-۱-۲ وقف در ادبیات فارسی ۲۱۲
- ۴-۱-۴-۶ ارزش ادبی وقفنامه‌ها ۲۲۰
- منابع و مآخذ ۲۲۱
- الف. کتاب ۲۲۱
- ب. نشریات ۲۲۴
- ج. پایگاه‌های اینترنتی ۲۲۴

مقدمه

زبان و ادبیات فارسی به عنوان گنجینه فرهنگ مردم ایران زمین، محمل دانش‌ها و آگاهی‌های گوناگون بوده است. اما در نگاه عامه، آن می‌باشد که صرفاً به شعر و متون ادبی می‌پردازد و تنها در این حوزه قابل بررسی است و همین نگاه باعث شده تا جایگاه فاخر این مجموعه از سرمایه معنوی ایران زمین در گستره دانش‌های گوناگون که امروزه یک در بعدی تخصصی گسترش یافته‌اند (نظیر مدیریت) ناشناخته بماند.

در گذشته علوم مختلف به شیوه امروز در شاخه‌ها و رشته‌ها، جدا و مستقل از یکدیگر مطرح نبودند. به عنوان مثال مباحثی چون نجوم، هیئت، ریاضی، فلسفه و منطق، یک اثر با یکدیگر هم‌پوشانی فراوان داشته‌اند. آثار بسیاری را می‌توان یافت که اثر ادبی محسوب می‌شدند لکن در باب علمی نظیر پزشکی، تاریخ، مدیریت، عرفان و... بحث کرده‌اند. از این رو ادبیات فارسی در انتقال علمی که در گذشته به عنوان علمی مستقل مطرح نبوده‌اند، نقشی بارز داشته است. از همین روی و با توجه به دقت کمتر در این نقش انتقالی ادبیات فارسی، این تحقیق صورت گرفته است تا تلاشی باشد برای روشننگری در مورد موقعیت و اهمیت زبان فارسی در جامعه و حکومت ایرانی.

اولین بار که موضوع «فرهنگ شهروندی در ادبیات فارسی» را با برخی از دوستان مطرح کردم با نگاهی تردیدآلود به موضوع نگاه شد. از نگاه بسیاری - بخصوص آنان که ادبیات فارسی را خوب

نمی‌شناسند - ادبیات فارسی بخشی شعرو لختی حماسه‌سرایی است و نمی‌توانسته و نمی‌تواند با موضوعات نوین روزگار ما، همداستان باشد.

با این همه، نظر من غیر از این بود؛ برداشت من از ادبیات فارسی صرفاً داستان و شعرو حماسه نبود. بلکه می‌پندارم زبان و ادبیات فارسی به دلیل ظرفیت بالای خود از یک سو و عدم تمایز علوم به شکل امر بین از سویی دیگر، محملی برای انتقال آموزه‌های علمی مختلف شده است. در زبان و ادبیات فارسی، بسیارند کتبی که در زمره کتب ادبی محسوب می‌شوند اما محتوای علمی دارند و این به دلیل آن است که نه‌سندگان کتب، تصمیم داشته‌اند برای ماندگاری اثر خود از ظرفیت بلند ادبیات فارسی سربلند.

به عنوان مثال تاریخ بیهقی، کتاب قانون ابن سینا، آثار ناصر خسرو، اسرار التوحید و... از جمله آثاری‌اند که هریک به موضوعی علمی اما در ظاهری ادبی پرداخته‌اند. حتی کتاب مشهور «سیرالملوک» (که به نام سیاستنامه شناخته می‌شود) و اگرچه اثری شامل آداب و روش‌های حکومتداری است - و امروزه شاخه‌ای آکادمیک و دانشگاهی محسوب می‌شود - اما همواره جزو منابع معتبر «ادبیات فارسی» بوده است.

بر همین اساس، این تحقیق مختصر که حاصل تحقیقات این‌جانب در دوره کارشناسی ارشد آمیخته به تجارب شخصی در زمینه حرفه‌ای‌ام می‌باشد در پی آن است که نشان دهد بسیاری از علوم و معارف روز دنیا، که به عنوان دست‌آورد دنیای غرب مطرح و با هیفتگی بسیار از سوی ایرانیان استقبال می‌شوند، به شیوه‌ای پسندیده و ناب‌تر در فرهنگ ایرانی - اسلامی و در بطن همین زبان و ادبیات فارسی مورد غفلت قرار گرفته، موجودند. و البته همتی بلند باید تا از متن ادبیات فارسی و از بطن حکایات و داستان‌های آن، مفاهیم و دانش‌های مربوطه استخراج و بیان شود.

این تحقیق در پی اثبات این نظرو نیز بیرون آوردن مروارید «فرهنگ شهروندی» از دل دریای ادبیات فارسی تنظیم شده و از آنجا که جزو اولین گام‌ها در این زمینه است، حتماً اقدامی اولیه و لازم به تکمیل و توجه دقیق‌تر محققان دیگر خواهد بود و امید که در آن، گامی کوتاه برای ادای دین به «زبان و ادبیات فارسی» این مهمترین سرمایه ملی ایرانی، برداشته شده باشد.